

Zásady integrity vo verejnej správe

Zásady integrity vo verejnej správe (ďalej len „zásady integrity“) predstavujú základné princípy pre rozhodovanie a konanie verejných činiteľov, tak aby svojim správaním upevňovali dôveru verejnosti v právny štát a kvalitu verejných služieb. Zásady integrity majú deklaratórny účinok a ich cieľom je stanoviť minimálny etický štandard pre ostatné etické úpravy, v ktorých môžu byť pravidlá etiky a integrity bližšie upravené podľa potrieb jednotlivých úrovní verejnej správy. Zásady integrity obsahujú popis jednotlivých zásad a hodnôt, ktoré ich tvoria, okruh osôb, na ktoré sa vzťahujú, rámec uplatňovania týchto zásad, nástroje na ich zavedenie, ako aj definície základných pojmov vzťahujúcich sa k týmto zásadám. Zároveň zásady integrity vzhľadom na svoj deklaratórny účinok nemajú za cieľ bližšie konkretizovať normy a predpisy, ktoré by sa mali zosúladiť s týmito zásadami. Zásady integrity ponechávajú stanovenie sankcií za porušenie etických noriem na osobitné etické úpravy, ktoré majú konkretizovať zásady integrity pre určité skupiny či kategórie osôb.

I. Právny a kompetenčný rámec

Úrad vlády Slovenskej republiky bol uznesením vlády č. 168 z 9. marca 2011 notifikovaný ako orgán prevencie korupcie na účely článku 6 Dohovoru OSN proti korupcii z 31. októbra 2003. Zároveň v roku 2019 participoval na príprave obhajoby správy, ktorú pripravila Skupina štátov proti korupcii (GRECO)¹. Predmetom hodnotiacej správy bola prevencia korupcie v oblasti najvyšších predstaviteľov štátu, tzv. osôb vo vysokej exekutívnej funkcii („persons in top executive functions“ – PTEF).

Keďže odporúčania, ktoré prijalo GRECO v citovanej správe, sa týkali najmä oblasti pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky, niektoré odporúčania GRECO boli zapracované do návrhu Národného protikorupčného programu Slovenskej republiky (ďalej len „Národný protikorupčný program“), ktorý schválila vláda uznesením č. 426 na svojom zasadnutí dňa 4. septembra 2019.

Uznesenie vlády č. 426/2019 zo dňa 4. septembra 2019 v bode B.7. uložilo vedúcemu Úradu vlády Slovenskej republiky pripraviť návrh zásad integrity vo verejnej správe v zmysle odporúčaní OECD o verejnej integrite a zabezpečiť ich aplikáciu v praxi.

K príprave zásad integrity bola zriadená pracovná skupina zložená zo zástupcov verejného sektora, súkromného sektora, zástupcov mimovládnych organizácií, justície aj akademickej obce, pričom skupina bola koordinovaná s ďalšími iniciatívami venujúcimi sa téme etiky a integrity, napr. podskupiny pracovnej skupiny pre vznik Úradu pre ochranu verejného záujmu. Prvé stretnutie sa uskutočnilo 15. júna 2021. Cieľom stretnutia bola prvá plošná diskusia o téme, výmena názorov a stanovísk na tému zásad integrity medzi jednotlivými účastníkmi, zástupcami rôznych oblastí života spoločnosti.

Výmena názorov sa stala dobrým základom pre diskusný dokument, ktorý bol prezentovaný na ďalšom pracovnom stretnutí 30. septembra 2021. Jeho súčasťou bol aj

¹ <https://rm.coe.int/piate-kolo-hodnotenia-prevencia-korupcie-a-podpora-integrity-v-ustredn/1680a5357d>.

dokument „7 princípov verejného života“², ktorý schválila vláda Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska.

II. Definícia základných pojmov

Zásady integrity – základné etické princípy ovplyvňujúce rozhodovanie a konanie osôb, na ktoré sa tieto zásady vzťahujú.

Osoba vo vysokej exekutívnej funkcii – osoba podľa čl. 2 ods. 1 písm. c), d), k) a zo) ústavného zákona č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konflikte záujmov“).

Politický poradca – osoba, ktorá plní poradné úlohy pre osoby podľa čl. 2 písm. c) a k) zákona o konflikte záujmov.

Štátny zamestnanec – osoba podľa § 7 zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnej službe“).

Zamestnanec pri výkone práce vo verejnom záujme – osoba podľa § 2 ods. 1 zákona č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov.

Integrita vo verejnej správe – dôsledný súlad konania osoby so spoločenskými etickými hodnotami, zásadami a normami s cieľom podporovať a uprednostňovať verejný záujem pred súkromnými záujmami vo verejnom sektore; v kontexte činnosti orgánov verejnej moci sa zároveň chápe ako profesionalita, čestnosť, poctivosť, nezáujatosť, nestrannosť, rešpektovanie dôstojnosti, otvorenosť, rovnosť, slušnosť, korektnosť, transparentnosť a dôveryhodnosť pri vykonávaní úradných povinností a zverených právomocí.

Osobná (morálna) integrita – celistvosť postoja osoby, ktorá sa dôsledne prejavuje v čestnom, poctivom, nestrannom a dôveryhodnom konaní osoby v súlade so všeobecne uznávanými hodnotami, etickými zásadami, normami a pravidlami právneho štátu.

Etická infraštruktúra – súbor noriem, orgánov, nástrojov a procesov zameraných na zavedenie, dohľad a podporu verejnej a osobnej integrity alebo iných hodnotových systémov. Jej súčasťou sú etické kódexy (hodnotové dokumenty, ako zásady integrity), kódexy správania sa (normy, ktoré špecifikujú hodnoty z hodnotových dokumentov do konkrétnych príkladov správania sa), prípadne zmiešané dokumenty obsahujúce aj hodnoty, aj príklady správania sa (Etický kódex štátneho zamestnanca). Ďalšou súčasťou sú poradné orgány (etickí poradcovia, etické komisie, protikorupční koordinátori či zodpovedné osoby³) a tiež orgány dohľadu (na Slovensku Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre nezlučiteľnosť funkcií, Rada pre štátnu službu⁴).

Spriaznená osoba – blízka osoba podľa § 116 Občianskeho zákonníka; fyzická osoba, právnická osoba a ich združenia, s ktorými dotknutá osoba udržiava alebo udržiavala obchodné

² <https://www.gov.uk/government/publications/the-7-principles-of-public-life/the-7-principles-of-public-life--2>.

³ Zákon č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴ § 14 zákona o štátnej službe, vykonáva Rada dohľad nad dodržiavaním princípov štátnej služby a Etického kódexu štátneho zamestnanca.

styky, alebo ktorého je alebo bola členom; právnická osoba, v ktorej má dotknutá osoba priamo alebo nepriamo majetkovú účasť alebo osobné prepojenie prostredníctvom blízkych osôb; fyzická osoba a právnická osoba, z ktorej činnosti má dotknutá osoba prospech; alebo iná osoba, ktorú dotknutá osoba pozná na základe predchádzajúcich profesijných, rodinných alebo iných vzťahov a tieto vzťahy medzi dotknutou osobou a inou osobou vzbudzujú oprávnené obavy o nestrannosť osoby vo vysokej exekutívnej funkcii.

Verejný záujem – záujem trvalo a udržateľne zlepšovať v súlade so zásadami a pravidlami právneho štátu a všeobecne uznávanými zásadami etiky a morálky kvalitu života, životných podmienok a celospoločenský prospech.

Osobný záujem – záujem, ktorý prináša neoprávnenú výhodu osobe, na ktorú sa vzťahujú tieto zásady alebo jej spriaznenej osobe. Ide buď o finančné záujmy (najmä majetkový, obchodný, investičný záujem) alebo nefinančné záujmy (najmä rodinný záujem).

Konflikt záujmov – situácia, keď osobný záujem zasahuje alebo by mohol zasahovať do úsudku osôb, na ktoré sa vzťahujú tieto zásady, situácia, keď osobné záujmy osoby, na ktorú sa vzťahujú tieto zásady môžu mať vplyv na plnenie jej úloh a povinností vyplývajúcich z výkonu jej funkcie, alebo situácia, v ktorej môže osoba, na ktorú sa vzťahujú tieto zásady využívať svoje postavenie alebo funkciu v prospech osobného záujmu.

Dotknutá osoba – osoba vo vysokej exekutívnej funkcii a jej politický poradca.

III. Rozsah aplikácie zásad integrity

Tieto zásady sa vzťahujú na osoby vo vysokej exekutívnej funkcii a na politických poradcov.

Uplatňovanie týchto zásad v praxi sa odporúča aj pre ostatných verejných funkcionárov podľa zákona o konflikte záujmov, vedúcich štátnych zamestnancov, vedúcich zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, ostatných štátnych zamestnancov a ostatných zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme.

IV. Základné zásady integrity

Všeobecne k zásadám integrity a ich interpretácii

Nasledujúcich sedem zásad integrity a ich vysvetlenie predstavuje základný hodnotový rámec pre verejných činiteľov na Slovensku. Vysvetlenia vychádzajú z diskusií pracovnej skupiny, Národného protikorupčného programu, z medzinárodných dokumentov, najmä Zásad verejnej integrity OECD, verejne dostupných kódexov správania a etických kódexov medzinárodných organizácií (napr. Európskej centrálnej banky), ako aj z vyššie uvedeného dokumentu 7 princípov verejného života.

1. Každá z týchto zásad obsahuje hodnoty, ako verejný záujem, česť alebo spravodlivosť, ktoré sa interpretujú jedinečne, v závislosti od skupiny verejného činiteľa. Pre aplikáciu zásad je preto dôležité, aby boli vytvorené etické kódexy pre

jednotlivé skupiny verejných činiteľov, ktoré by tieto všeobecné zásady premieňali na konkrétne správanie sa v danej situácii.

2. Vzhľadom na to, že zásady predstavujú hodnotové maximá pre správanie sa, môže nastať situácia, že zásady môžu byť vo vzájomnom rozpore, resp. navzájom sa vyvažovať. V tom prípade ich treba aplikovať proporcionálne, podobne ako pri ústavných právach.

1. Zásada presadzovania verejného záujmu

Dotknuté osoby musia konať výlučne vo verejnom záujme. Zároveň predchádzajú konfliktu záujmov, najmä tým, že oznamujú svoje finančné a nefinančné záujmy a riešia vzniknutý konflikt záujmov.

Vysvetlenie: Zásada vyjadruje zákaz konfliktu záujmov, ktorý je už predmetom zákona o konflikte záujmov. Zákaz konfliktu záujmov je obsiahnutý aj vo vyhláske Úradu vlády Slovenskej republiky č. 400/2019 Z. z., ktorou sa vydáva Etický kódex štátneho zamestnanca (ďalej len „etický kódex štátneho zamestnanca“).

Verejný záujem by mali presadzovať všetky osoby, ktoré majú vo svojej moci svojimi rozhodnutiami alebo hlasovaním zlepšiť fungovanie štátu, prispieť k blahu občanov a ostatných obyvateľov Slovenska. Týka sa to tak osôb v najvyšších štátnych funkciách, ako aj osôb, ktoré môžu ovplyvniť ich rozhodnutie (poradcovia), najvyšších predstaviteľov samosprávnych orgánov, či štátnych zamestnancov, najmä vedúcich štátnych zamestnancov, alebo zamestnancov samospráv, ktorí majú vplyv na chod vecí v záujme spoločnosti.

Dotknutá osoba by sa mala vyhýbať a predchádzať situáciám, v ktorých by sa zaviazala prijať na seba záväzok, hoc aj morálny, ktorý by mohol neprimerane ovplyvniť jej prácu. Nemala by konať alebo prijímať rozhodnutia s cieľom získať finančné alebo materiálne výhody pre spriaznenú osobu.

Dotknutá osoba má svoje súkromné záujmy a vzťahy s inými osobami transparentne deklarovať tak, aby sa vyhla situáciám vyvolávajúcim čo i len zdanie, že došlo k porušeniu tejto zásady. Dotknutá osoba v zmysle tejto zásady má chrániť verejný záujem a prijímať rozhodnutia vo verejnom záujme.

Cieľom a zmyslom tejto zásady je, aby dotknutá osoba nezneužívala svoju funkciu alebo zmluvný vzťah vo vlastný prospech alebo v prospech spriaznenej osoby, zodpovedne využívala zdroje, ktoré má k dispozícii, a aby s týmito zdrojmi nakladala hospodárne, efektívne, účinne a účelne. Dotknutá osoba teda nesmie využívať verejné zdroje na osobný prospech. Je povinná konať tak, aby chránila verejné prostriedky a zabezpečila riadne a hospodárne nakladanie s týmito prostriedkami.

Dotknutá osoba koná v súlade so zásadami integrity aj po skončení výkonu funkcie. Zdrží sa takého zamestnania po skončení výkonu verejnej funkcie, v ktorom by bol priestor pre zneužitie informácií, o ktorých sa dozvedela počas výkonu verejnej funkcie a v súvislosti

s ňou. Rovnako sa zdrží takého konania, ktoré by sa mohlo javiť ako konanie v konflikte záujmov.

2. Zásada čestnosti a poctivosti

Dotknuté osoby si ctia tieto zásady a konajú tak, aby nevznikali dôvodné pochybnosti o tom, že konajú čestne a poctivo.

Vysvetlenie: Zásada č. 2 úzko súvisí so zásadou č. 1. Vyjadruje základný rámec konania a správania v zmysle čestného a poctivého výkonu funkcie bez zvýhodňovania spriaznených osôb len z dôvodu ich vzťahu s dotknutou osobou. Zásada by sa mala v praxi aplikovať tak, že dotknutá osoba sa bude vyhýbať akémukoľvek konaniu, či správaniu, ktoré by bolo v rozpore s touto zásadou.

Dotknutá osoba vykonáva svoje práva a povinnosti čestne a v súlade s právnym poriadkom Slovenskej republiky, koná tak, aby neohrozila dôveru verejnosti v riadny výkon úloh a funkcií vlády Slovenskej republiky alebo orgánu, ktorý ju do funkcie vymenoval, ustanovil alebo zvolil, alebo s ktorým je dotknutá osoba v zmluvnom vzťahu.

Zásada teda kladie dôraz na dobrý príklad dotknutých osôb, schopnosť priznať si chybu, vyvodit' z nej dôsledky, poučiť sa do budúcnosti a byť tak príkladom pre iných. Dôveryhodnosť a dobré meno sa posilňujú práve dôverou v efektívne postupy v prípade odhalenia nekalého konania.

3. Zásada objektívnosti

Dotknuté osoby konajú a rozhodujú nestranne, na základe dôkazov a bez diskriminácie či zaujatosti.

Vysvetlenie: Zásada č. 3 nadväzuje na zásady č. 1 a č. 2. Treba zdôrazniť, že objektívne konanie musí byť nezávislým a nestranným konaním nielen z hľadiska dotknutej osoby (subjektívne hľadisko), ale musí sa tak javiť aj navonok (objektívne hľadisko).

Dotknutá osoba musí konať nezávisle a nestranne, prijímať rozhodnutia na základe objektívnych poznatkov a pri rozhodovaní sa zdržať akejkol'vek diskriminácie alebo zaujatosti.

Pod pojmom nezávislosť sa rozumie osobná nezávislosť dotknutej osoby od vonkajších vplyvov. Netýka sa povinnosti plniť príkazy nadriadených v rámci funkčnej hierarchie a organizačnej štruktúry príslušného orgánu verejnej moci.

4. Zásada zodpovednosti za svoje konanie a rozhodovanie

Dotknuté osoby preberajú zodpovednosť za svoje konanie a rozhodovanie. V rámci preberania zodpovednosti znášajú skladanie účtov a verejnú kontrolu.

Vysvetlivky: Zásada č. 4 formuluje úlohu vyvoditeľnej zodpovednosti v orgánoch verejnej moci. Dotknutá osoba preukazuje, že organizácia, za ktorú zodpovedá, je schopná niesť zodpovednosť za primeranosť reakcií (vrátane prípadnej nápravy) na sankcie, rozhodnutia a iné opatrenia vydané orgánmi dohľadu, orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi.

Dotknutá osoba nesie zodpovednosť za svoje činy, rozhodnutia a ich dôsledky a koná v rámci rozsahu svojej právomoci. Rovnako vykonáva primeranú kontrolu a dohľad nad záležitosťami, za ktoré je zodpovedná.

Pre dodržiavanie tejto zásady je potrebné najmä účinne vyvodzovať zodpovednosť voči dotknutým osobám v prípade vzniku škody (ujmy) spôsobenej v priamej alebo nepriamej súvislosti s rozhodnutím alebo iným opatrením, ktoré vydala dotknutá osoba za predpokladu, že vydanie bolo v príčinnej súvislosti s protiprávnym konaním, s preukázaným konfliktom záujmov alebo s iným zavineným porušením povinnosti a o nezákonnosti rozhodnutia alebo opatrenia právoplatne rozhodol správny súd.

Zásada predpokladá existenciu mechanizmu na vyvodenie zodpovednosti v prípade zistenia pochybenia, čo nevyhnutne predpokladá existenciu efektívnych kontrolných mechanizmov v rozhodovacom procese v rámci organizácie.

5. Zásada transparentnosti

Dotknuté osoby konajú a rozhodujú transparentne, pričom svoje rozhodnutia náležite odôvodňujú. Dotknuté osoby nezadržávajú pred verejnosťou informácie, okrem prípadov, kedy informácie nie je možné zverejniť zo zákonných dôvodov.

Vysvetlivky: Dotknutá osoba koná a prijíma rozhodnutia otvoreným a transparentným spôsobom. Verejnosť má právo byť informovaná o činnosti a aktivitách dotknutých osôb. Dotknutá osoba podporuje transparentnosť a otvorenú verejnú správu vrátane poskytovania prístupu k informáciám a otvoreným dátam a zaisťuje včasné poskytovanie odpovedí na žiadosti o informácie. Netýka sa to prípadov, keď existujú zákonné dôvody pre nezverejnenie informácií.

V súlade so zásadou č. 5 dotknutá osoba zabezpečí, aby akékoľvek informácie, skutočnosti alebo údaje, ktoré má k dispozícii, boli riadne zabezpečené v súlade s pravidlami bezpečnosti a ochrany. Nezneužíva informácie získané pri výkone svojej funkcie na osobný prospech alebo na prospech spriaznených osôb. Porušenie tejto zásady sa považuje za porušenie mlčanlivosti a môže byť predmetom príslušného právneho konania proti

dotknutej osobe podľa osobitného predpisu. Ustanovenia osobitného predpisu³ tým nie sú dotknuté.

Dotknutá osoba je viazaná povinnosťou mlčanlivosti aj po skončení výkonu funkcie.

6. Zásada slušnosti a inklúzie

Dotknuté osoby prejavujú úctu voči ľuďom a ich dôstojnosti a podporujú takéto správanie naprieč komunitami bez ohľadu na ich postavenie a príslušnosť.

Vysvetlivky: Zásada zakazuje prenasledovať, šikanovať alebo diskriminovať iné osoby. Takéto správanie nie je v súlade s výkonom verejnej funkcie a vláda Slovenskej republiky ho nebude tolerovať. Dotknutá osoba komunikuje zdvorilo a s rešpektom, nežiada ani nepodporuje zamestnancov, aby konali v rozpore s pravidlami etického kódexu, napr. etický kódex štátneho zamestnanca.

Dotknutá osoba podporuje kultúru v organizácii, v ktorej sa o etických dilemách a obavách týkajúcich sa otázok integrity a omyloch môže slobodne diskutovať, v prípade potreby aj so zástupcami zamestnancov, a v ktorej osoby vo vedúcich pozíciách sú schopné na tieto témy vnímavosť reagovať a sú ochotné včas poskytnúť radu a vyriešiť relevantné problémy.

Dotknutá osoba rozvíja kultúru zásad integrity v celej spoločnosti v partnerstve so súkromným sektorom, občianskou spoločnosťou a jednotlivcami.

Zásada č. 6 spočíva v tom, že dotknutá osoba uznáva rolu, ktorú súkromný sektor, občianska spoločnosť i jednotlivci zohrávajú pri dodržiavaní zásad integrity vo svojej interakcii s verejným sektorom, podnecuje súkromný sektor, občiansku spoločnosť i jednotlivcov k zachovávaniu týchto hodnôt v rámci spoločnej zodpovednosti, zapája dotknuté zainteresované strany do zdokonaľovania, pravidelnej aktualizácie a uplatňovania zásad integrity, zvyšuje v spoločnosti povedomie o prínosoch zásad integrity a znižovania tolerance k porušovaniu štandardov verejnej integrity a, kde je to vhodné, uskutočňovať medzi obyvateľmi, najmä na školách, akcie na podporu občianskeho vzdelávania o zásadách integrity, zapája súkromný sektor a občiansku spoločnosť do dialógu o prínosoch, ktoré ako následok zušľacht'ovania integrity v podnikaní a všeobecne prospešných činnostiach dopĺňajú zásady integrity.

7. Zásada líderstva

Dotknuté osoby aktívne podporujú a presadzujú tieto zásady, upozorňujú na ich porušenia a vedú svojím príkladom ostatných.

Vysvetlivky: Schopnosť byť vedúcou osobnosťou v oblasti integrity sa žiada od vedúcich zamestnancov na všetkých úrovniach organizácie, je zahrnutá ako požiadavka na výber, vymenovanie alebo povýšenie do riadiacej pozície a je súčasťou hodnotenia výkonnosti vedúcich zamestnancov so zreteľom na systém zásad integrity. Čím vyššiu pozíciu v hierarchii zastávajú dotknuté osoby, tým dôslednejšie dodržiavanie týchto hodnôt sa od nich vyžaduje.

Dotknutá osoba pri výkone svojej funkcie zohľadňuje dôležitosť svojich úloh a zodpovednosť spojenú s výkonom funkcie, berie do úvahy verejný charakter svojej funkcie a koná spôsobom, ktorý nabáda k etickému správaniu aj štátnych zamestnancov, zamestnancov vo verejnej funkcii, zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, zamestnancov samosprávnych orgánov a širokú verejnosť. Týmto správaním podporuje dôveru verejnosti vo vládu, ústredné orgány štátnej správy, ako aj v orgány verejnej moci všeobecne.

V. Vykonateľnosť a inštitucionalizácia zásad integrity

Predpokladom úspešného zavedenia a uplatňovania zásad integrity je etická infraštruktúra, teda inštitučný a nástrojový rámec potrebný pre fungovanie týchto zásad. Súčasťou etickej infraštruktúry by mali byť:

- **Poradenstvo a výklad zásad integrity**, tak aby každý verejný činiteľ mal možnosť obrátiť sa pri etickej dileme o radu,
- **Vzdelávanie o zásadách integrity**, ktoré by malo zahŕňať etické tréningy a diskusie v jednotlivých verejných organizáciách sa účelom premeny hodnôt na konkrétnu podobu, ako aj prácu s lídrami organizácií,
- **Premena zásad integrity na konkrétne etické kódexy pre jednotlivé skupiny verejných činiteľov**, napr. etický kódex pre členov vlády, štátnych tajomníkov a ich poradcov
- **Nezávislý dohľad nad zásadami integrity**⁵ vrátane možnosti ukladať sankcie,
- **Integrácia zásad integrity do súčasného systému etiky, integrity a ochrany verejného záujmu na Slovensku.**

Zásady integrity vychádzajú z podobných hodnotových systémov pre verejných činiteľov, ktoré fungujú v zahraničí, napr. vyššie spomenutých 7 princípov verejného života zo Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska od roku 1995. Poučením z praxe je požiadavka vykonateľnosti záväzkov z hodnotových systémov. Tá vychádza z následkov viacerých porušení hodnotových systémov, ktoré napriek potvrdeniu porušenia nezávislým vyšetrovaním a mediálnemu škandálu nevedli k žiadnym sankciám alebo inej zodpovednosti⁶. Preto sa v súčasnosti prechádza na modely vykonateľnosti, kde vykonateľnosť a sankcie uskutočňuje nezávislý orgán, ako napríklad francúzska Najvyššia autorita pre transparentnosť verejného života. Tým, že tento orgán nerozhoduje o strate mandátu verejného činiteľa a v rámci svojich kompetencií môže ukladať iba peňažné sankcie alebo v prípade trestnoprávnej zodpovednosti sa obrátiť na súd, je rešpektovaná aj deľba moci.

Na Slovensku má kompetencie v oblasti integrity nad verejnými funkcionármi vrátane možnosti ukladať sankcie výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre nezlučiteľnosť funkcií. Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre nezlučiteľnosť funkcií je však podľa hodnotenia GRECO kapacitne poddimenzovaný, nemá kapacitu na školenia, aktívnu kontrolu alebo proaktívne poskytovanie poradenstva. V oblasti integrity a etiky štátnych zamestnancov

⁵ V súčasnosti je dohľad nad integritou rozdrobený, dohľad nad etikou štátneho zamestnanca má v zmysle § 14 ods. 1 písm. a) zákona o štátnej službe Rada pre štátnu službu, no dohľad je bez možnosti vymáhať porušenia a ukladať sankcie. Čo sa týka integrity verejných funkcionárov podľa zákona o konflikte záujmov, neexistuje pre nich jednotná etická úprava.

⁶ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-55016076>.

má kompetenciu Rada pre štátnu službu, ktorá je však hybridným orgánom bez právnej subjektivity, je závislá od materiálno-technického zabezpečenia zo strany Úradu vlády Slovenskej republiky. Jej odporúčania sú nezáväzné a je na rozhodnutí dohliadaného subjektu, či ich aplikuje.

VI. Návrh ďalších opatrení

Zásady integrity schválené vládou sa musia uplatňovať aj v praxi. V opačnom prípade by boli zbavené účinnosti. Je potrebné zvážiť vhodnú právnu formu zavedenia týchto zásad do praxe, ako aj rozsah ich aplikácie. Verejná správa a jej najvyšší predstavitelia musia byť príkladom, preukázať líderstvo s cieľom dosiahnuť zlepšenie kultúry integrity spoločnosti v súlade s Odporúčaním Rady OECD o verejnej integrite. Právnu formu zvolí zodpovedný orgán ako gestor úlohy.

Zároveň po schválení zásad integrity je možné ich aplikáciu v praxi zabezpečiť plnením opatrení, ktorými Slovenská republika zároveň vyhovie niektorým odporúčaniam GRECO prijatým v piatom kole hodnotenia.

Na základe uvedeného sa navrhujú tieto opatrenia:

Opatrenie č. 1: Na základe zásad integrity prijať kódex správania sa pre členov vlády, štátnych tajomníkov a ich politických poradcov a zverejniť ho s cieľom poskytnúť jasné usmernenie v otázke konfliktu záujmov a integrity

Gestor: ÚVSR

Spolugestori: Rada pre štátnu službu

Termín: 30. september 2023

Odôvodnenie: Kódex správania sa pre členov vlády, štátnych tajomníkov a ich politických poradcov by podrobnejšie rozpracoval zásady integrity a prispôbil ich konkrétnym situáciám pri výkone funkcie členov vlády, štátnych tajomníkov a ich politických poradcov.

Zásady integrity tvoria presne vymedzené štandardy, zatiaľ čo kódex správania sa doplní chýbajúce usmernenie o ich uplatňovaní v konkrétnych podmienkach vlády SR.

Súčasťou takéhoto kódexu by mali byť podrobné usmernenia spolu s konkrétnymi príkladmi, ktoré súvisia s činnosťou členov vlády, štátnych tajomníkov a ich politických poradcov, podrobné postupy v prípadoch prijímania darov a iných výhod a tiež usmernenia ako postupovať pri oznámení prijatia daru alebo inej výhody.

Opatrenie č. 2 Systematicky organizovať a poskytovať poradenstvo a školenia o otázkach konfliktu záujmov a integrity pre osoby vo vysokej exekutívnej funkcii pri uvedení do funkcie a pravidelne počas výkonu funkcie

Gestor: ÚVSR

Spolugestori: všetky ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy, Rada pre štátnu službu

Termín: do 30. septembra 2023 a potom priebežne

Odôvodnenie: V bode 75 hodnotiacej správy z V. kola hodnotenia GRECO konštatuje absenciu systematického vzdelávania osôb s vplyvom na rozhodovanie a tvorbu štátnej politiky. V zmysle uvedenej správy GRECO pri nástupe do funkcie by sa týmto osobám malo „*prinajmenšom poskytnúť náležité poučenie o štandardoch integrity, ktoré musia dodržiavať, o ich očakávanom správaní v prípade konfliktu záujmov, a poučenie o oznámeniach osobného záujmu, kontaktoch s tretími stranami, daroch atď. Uľahčilo by sa to prijatím kódexu správania...*“. GRECO výslovne uvádza ako preferovanú formu školenia, najmä pre poradcov a štátnych zamestnancov a považuje za dôležité, aby na úrovni ústredného orgánu štátnej správy bol pre najvyšších predstaviteľov štátu určený dôverný poradca pre otázky integrity.

Poradenstvo pre otázky konfliktu záujmov a integrity by mala poskytovať Rada pre štátnu službu, ktorá už v súčasnosti poskytuje poradenstvo v oblasti etiky pre štátnych zamestnancov. Vykonávanie poradenstva a školení v otázkach etiky a integrity jednou centrálnou inštitúciou, ako je Rada pre štátnu službu zabezpečí jednotný výklad očakávaného správania sa v prípade konfliktu záujmov, kontaktov s tretími stranami a pravidiel pri prijímaní darov u osôb vo vysokých exekutívnych funkciách a ich politických poradcov.

Poradenstvo je zároveň možné spojiť s pozíciou protikorupčného koordinátora vytvorenou v súlade s uznesením vlády č. 585/2018 z 12. decembra 2018, prípadne využiť možnosť osloviť etického poradcu v rámci svojej organizácie, ak je vymenovaný.